

ОСВІТА В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

УДК 372.8(347.77):378.22:330

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ФОРМУВАННІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

DOI 10.32782/2224-6282/152-16

JEL: I23, O34

Бабенко В. А., к.і.н.

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Стаття присвячена проблемі формування фахових компетентностей здобувачів вищої економічної освіти в Україні. Визначено, що сучасна інтелектуальна економіка ґрунтується на використанні інтелектуальних продуктів, інтелектуальних ресурсів та інтелектуального капіталу. Розглянуто важливу роль інтелектуальної власності для економічного розвитку країни та національної інноваційної системи. Визначено нагальною для розгляду та актуальною для наукового дослідження проблему підготовки здобувачів вищої економічної освіти, оволодіння новими знаннями, здатністю постійно перенавчатися та самовдосконалюватися, що є обов'язковими умовами підготовки фахівців у сучасному світі. Проаналізовано роль дисципліни «Інтелектуальна власність» для ефективної підготовки здобувачів вищої економічної освіти, забезпечення їх професійної майстерності, креативного економічного мислення, надання фахових та професійних компетентностей. Виявлено, що в процесі вивчення інтелектуальної власності здобувачами вищої освіти економічних спеціальностей систематизуються знання з економічних дисциплін та корелюються зі знаннями з основ інтелектуальної власності. В ході дослідження зроблено висновок, що в процесі вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність» формуються професійні, фахові компетентності майбутніх економістів: розвивається творче мислення студентів, формуються навички роботи з нормативними та законодавчими документами у сфері інтелектуальної власності, поповнюється запас наукової термінології з фаху. Окрім цього, вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність» сприяє формуванню необхідних, надзвичайно важливих компетентностей, таких як: здатність генерувати нові ідеї (креативність), вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення, здатність до адаптації та дії в новій ситуації, тощо. Тому реальним результатом вивчення цієї навчальної дисципліни буде вміння майбутніх фахівців виявляти ініціативу і самостійність дій в різних ситуаціях, критично оцінювати явища та процеси у сфері підприємництва та різних видів економічної діяльності, визначати та аналізувати проблеми, розробляти заходи щодо їх вирішення.

Ключові слова: інтелектуальна власність; інтелектуальна економіка; вища освіта; здобувачі економічної освіти; фахові компетентності

UDC 372.8(347.77):378.22:330

ROLE OF INTELLECTUAL PROPERTY IN THE FORMATION OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF APPLICANTS FOR HIGHER ECONOMIC EDUCATION IN UKRAINE

DOI 10.32782/2224-6282/152-16

JEL: I23, O34

Babenko V., PhD in History*Prydniprovskya National Academy of Civil Engineering and Architecture*

The article is devoted to the problem of formation of professional competence of applicants for higher economic education in Ukraine. It is determined that the modern intellectual economy is based on the use of intellectual products, intellectual resources and intellectual capital. The important role of intellectual property for economic development of the country and national innovation system is considered. The problem of preparation of applicants for higher economic education, mastery of new knowledge, ability to constantly retrain and improve themselves, which are obligatory conditions for training of specialists in the modern world, are considered to be urgent for consideration and relevant for scientific research. The role of the discipline "Intellectual property" for the effective preparation of applicants for higher economic education, ensuring their professional skill, creative economic thinking, providing professional and professional competences is analyzed. It is revealed that in the process of studying intellectual property, the students of higher education of economic specialties systematize knowledge of economic disciplines and correlate with knowledge of the basics of intellectual property. In the course of the study it was concluded that in the course of studying the discipline "Intellectual property" professional, professional competences of future economists are formed: students' creative thinking develops, skills of working with normative and legislative documents in the field of intellectual property are being developed, and the stock of scientific terminology is replenished. In addition, the study of the discipline of "Intellectual Property" contributes to the formation of necessary, extremely important competencies, such as: the ability to generate new ideas (creativity), the ability to identify, pose, solve problems and make informed decisions, the ability to adapt and act in a new situation. Therefore, the real result of the study of this discipline will be the ability of future professionals to identify initiative and independence of action in different situations, to critically evaluate the phenomena and processes in the field of entrepreneurship and different types of economic activity, identify and analyze problems, develop measures to solve them.

Keywords: intellectual property; intellectual economy; higher education; applicants for economic education; professional competence

Актуальність. Для сучасного стану інтелектуальної економіки – економіки знань, що ґрунтується на використанні інтелектуальних продуктів, інтелектуальних ресурсів та інтелектуального капіталу, найважливіше значення має розвиток інтелектуальної власності в усіх її проявах, від формування нормативно-правової бази, охорони та захисту об'єктів права інтелектуальної власності (далі ОПІВ) до якісної підготовки фахівців з усвідомленням ролі та значення інтелектуальної власності (далі ІВ) в інноваційному розвитку держави. В Стратегії

розвитку інтелектуальної власності на 2020-2025 рр. зазначено, що «Сучасний стан світової економіки характеризується масштабними трансформаціями, які проявляються у розвитку ключових технологій Індустрії 4.0., смарт-спеціалізації, підвищенні інтенсивності міжнародної конкуренції, пришвидшенні усіх процесів, які стають глобальними та більш відкритими»[7, с.3]. В умовах інтенсивної інтеграції та глобалізації економіки формування інтелектуального потенціалу країни та розвиток конкурентоздатності національної інноваційної системи відбувається у сфері інтелектуальної власності. Саме з цими процесами сьогодні пов'язані кардинальні зміни у вищій економічній освіті України по виконанню важливого завдання підготовки компетентних фахівців, що володіють інноваційним баченням перетворення сучасного світу, є конкурентоздатними в Україні і світі та сприяють інноваційності економічного розвитку своєї держави. Чим більшого значення інтелектуальна власність набуває для економічного розвитку країни та національної інноваційної системи, тим більш нагальною є проблема ефективної підготовки здобувачів вищої економічної освіти задля забезпечення їх професійної майстерності, креативного економічного мислення, надання фахових та професійних компетентностей оволодіння новими знаннями, здатністю постійно перенавчатися та самовдосконалюватися, що є обов'язковими умовами підготовки фахівців у сучасному світі.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Розвиток вищої економічної освіти, підготовка фахівців та формування необхідних їм фахових компетентностей є темою дисертаційних наукових розвідок сучасних дослідників (Болюбаш Н. М. Демури І. В. Наливайко Т. В.) та наукових статей (Стеблюк С., Мосова С. П.) [6, 10., с.241]. Освіту України, проблеми та перспективи викладання інтелектуальної власності аналізує стаття Орлюк О. П. [7]. Наявні деякі публікації щодо ролі інтелектуальної власності у формування нової технічної еліти ЗВО будівельного профілю [3, 4]. Разом з тим, вимагає подальших наукових досліджень проблема формування необхідних компетентностей при вивченні інтелектуальної власності майбутніми фахівцями-економістами. Навчальні посібники з інтелектуальної власності викладачів-практиків для здобувачів вищої освіти ЗВО на сьогодні вже не вирішують проблему мотивації до опанування знаннями, яка наразі існує в освітянській сфері [1, 2]. Тому дослідження щодо викладання інтелектуальної власності у ЗВО, вплив цієї дисципліни на формування фахових компетентностей здобувачів економічної освіти, визначення

мотиваційної складової до вивчення курсу є дуже актуальним та потребує узагальнення у наукових розвідках.

Мета роботи проаналізувати проблему викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» здобувачам економічної освіти ЗВО, дослідити її вплив на сучасних фахівців-економістів при формування їх знань, вмінь та фахових компетентностей, актуалізувати мотиваційну складову до вивчення курсу

Виклад основних результатів дослідження. Сучасний етап розвитку суспільства – етап переходу від «матеріальної» до інтелектуальної економіки (Creative Economy), характеризується докорінною зміною ролі людини в процесі виробництва та вимагає кардинальних змін у критеріях підготовки фахівців у галузі економіки. Сьогодні фахівцям-економістам, як ніколи, потрібні освіченість, професіоналізм, наукові знання і чітке розуміння того, що сучасна ринкова інтелектуальна економіка – «це змішана економіка, в якій інтелектуальний продукт створюється під впливом власних зусиль, які спрямовують підприємницьку активність на зростання інтелектуального капіталу, а держава регулює цей процес, встановлюючи правову структуру бізнесу і контролюючи її додержання» [11, с.13]. Фахівцям у галузі економіки також необхідні унікальні навички такі як: креативність та здатність до творчості, що є визначальними серед інших важливих професійних навичок фахівця-економіста.

Стандарти вищої освіти України для економічних спеціальностей, що затверджені Міністерством освіти і науки згідно Закону України «Про вищу освіту», визначають інтегральною компетентністю для здобувачів вищої економічної освіти «здатність розв'язувати складні задачі і проблеми, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог». А серед загальних компетентностей, які мають бути сформовані у майбутніх фахівців, є «здатність генерувати нові ідеї (креативність)» [8, 9]. Ці та інші надзвичайно важливі компетентності, які включено до магістерських програм економічних спеціальностей і формує дисципліна «Інтелектуальна власність».

Наголошуючи на важливості викладання інтелектуальної власності у ЗВО України директор НДІ інтелектуальної власності НАПрН України проф. Орлюк О. П. зазначає, що: «З метою підвищення якості освіти та підготовки фахівців різних галузей знань у сфері інтелектуальної власності КМУ було рекомендовано викладати курс «Інтелектуальна власність» як обов'язковий курс начального плану. Пізніше такий підхід був підтверджений і у Рекомендаціях слухань у Комітеті ВРУ з питань

науки і освіти «Інтелектуальна власність в Україні. Стан та концептуальні засади розвитку», що відбулися 6 липня 2015 р.». «За результатами парламентських слухань «Національна інноваційна система: стан та законодавче забезпечення розвитку», проведених 21 березня 2018 року було вкотре визнано необхідність забезпечення України фахівцями, спроможними професійно забезпечувати інноваційний розвиток України, її інформаційну та креативну складові» [7, с. 151].

Формування інформаційної та креативної складових для інноваційного розвитку України – компетентності, що є надзвичайно актуальними для здобувачів вищої економічної освіти. На слушну думку проф. Орлюк О. П. «...діяльність із підготовки фахівців закладами вищої освіти, що розуміються на питаннях інтелектуальної власності (освітній рівень бакалавр, магістр) є надзвичайно важливою як у середньостроковому, так і довгостроковому періоді, й покликана сприяти засвоєнню фахівцями різних спеціальностей нових знань та сучасних технологій у галузях своєї діяльності, удосконалювати їх компетентність у відповідній галузі знань (із врахуванням професійних якостей, профілю та специфіки праці), а також підготувати нових фахівців у сфері правової охорони й захисту прав інтелектуальної власності, патентного аудиту, менеджменту, управління інтелектуальною власністю [7, с. 151].

Дисципліна «Інтелектуальна власність» викладається магістрам всіх економічних спеціальностей (у тих ЗВО, де вона залишилася після надання закладам освіти автономії) у обсязі 3 кредитів (30 аудиторних годин та 60 годин для самостійної роботи) та має інтегративний, міждисциплінарний характер. Дисципліна, включає в себе найважливіші теми з основ інтелектуальної власності, що викладаються студентам будь-яких спеціальностей, у тому числі економічних: «Вступ до інтелектуальної власності», «Об'єкти права інтелектуальної власності», «Суб'єкти права інтелектуальної власності», «Система охорони та захисту ОПВ», тощо. Ці теми входять до першого змістового модулю дисципліни та мають надзвичайно важливу мотиваційну складову до вивчення студентами всіх спеціальностей, як технічних, так і економічних, бо формують якраз важливу для всіх фахівців компетентність «здатність генерувати нові ідеї (креативність)». Другий змістовий модуль «Економіка інтелектуальної власності» є важливим для вивчення студентами всіх факультетів та спеціальностей, бо надає знання та розуміння процесу комерціалізації ОПВ. Але вивчення цього модулю має більшу актуальність та посилену мотиваційну складову для здобувачів економічної освіти, так як всі теми цього розділу дотичні до базових економічних дисциплін, органічно поєднуються з ними та мають

надзвичайно важливе значення для формування професійних компетентностей у вищій економічній освіті.

Головним завданням будь-якої дисципліни є формування у студентів розуміння основних, «базових» понять. Поняття «інтелектуальна власність» магістри вивчають як економіко-правову категорію, що ґрунтується на теорії власності. Аналіз еволюції теорії власності при вивченні «Інтелектуальної власності», органічне поєднання її з економіко-правовим змістом ІВ, створює у майбутніх фахівців-економістів цілісну картину еволюції та розвитку економіки, основи якої вони засвоювали при вивченні «Політекономії», «Економічної історії», «Історії економічної думки», тощо. Логічним поєднанням основ економічної науки з її сучасним розвитком є вивчення теми «Інтелектуальна діяльність, як економічна основа інформаційного суспільства», в якій розглядаються концепції інформаційного суспільства та інтелектуальної економіки, місце і роль інтелектуальної власності в економічному і соціальному розвитку суспільства.

Можливість узагальнити та закріпити знання, які студенти вже набули у ході вивчення економічних дисциплін надає також розгляд теми «Інтелектуальний капітал та його роль в умовах інформаційного суспільства», у якій аналізується сутність, структура та специфіка інтелектуального капіталу, розглядається категорія «інтелектуальний капітал» у органічній єдності та взаємодії з категорією «інтелектуальна власність». Вивчення цієї важливої теми формує у студентів здатність визначати та структурувати інтелектуальний капітал, використовувати його задля інноваційного розвитку підприємства, розробляти заходи по ефективному управлінню інтелектуальним капіталом щодо його збереження.

Запровадження інновацій (об'єктів права інтелектуальної власності) та їх комерціалізація важливий чинник розвитку інноваційної національної системи України. Тому надзвичайно важливою для формування фахових компетентностей економістів при вивченні інтелектуальної власності є тема «Комерціалізація прав на об'єкти інтелектуальної власності». Знання та розуміння сутності комерціалізації ІВ, форм комерціалізації, розгляд ліцензійних угод, як одної з основних форм комерціалізації дозволяє студентам переконатися в економічній ефективності комерціалізації та познайомитися з основними проблемами, що існують в Україні у цій сфері. Зокрема, перепорою для інноваційного розвитку держави, одною з проблем сучасної ринкової економіки у сфері інтелектуальної власності є проблема з оцінюванням ОПВ, з відсутністю професійних кадрів у сфері оцінки ОПВ. Сьогодні, як ніколи, потрібні

фахівці, що володіють знаннями специфіки вартісного оцінювання об'єктів права інтелектуальної власності, знають основні підходи до оцінки ОПВ. Тому розгляд теми «Оцінювання об'єктів інтелектуальної власності в ринковій економіці» надає необхідні знання по організації процесу оцінювання вартості об'єктів права інтелектуальної власності, етапам його проведення.

Система бухгалтерського обліку та її документальне оформлення (Тема: «Інтелектуальна власність в системі бухгалтерського обліку та її документальне оформлення») є надзвичайно важливою темою для формування фахівців не тільки з бухгалтерського обліку, але й фахівців фінансистів, управлінців, менеджерів. Нематеріальні активи, як об'єкт бухгалтерського обліку та фінансової звітності, первісна вартість нематеріальних активів, оподаткування операцій з інтелектуальними активами – це питання, актуальність яких для професійної підготовки здобувачів вищої економічної освіти є незаперечною, розглядаються в курсі «Інтелектуальна власність». Як бачимо, дисципліна «Інтелектуальна власність» має тісні міждисциплінарні зв'язки не тільки з «Бухгалтерським обліком», але й з дисциплінами «Фінанси підприємства», «Фінансовий аналіз» й іншими фаховими дисциплінами економічної освіти.

Вивчення теми «Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності в умовах глобалізації економіки» має важливе значення, як для фахівців спеціальності «Міжнародна економіка», так і для студентів інших економічних спеціальностей. Особлива увага в цій темі приділяється міжнародній системі інтелектуальної власності, яка включає у себе дві складові: міжнародне співробітництво у сфері патентного права та міжнародні аспекти охорони та захисту авторського та суміжних прав. Проблема формування глобального ринку прав на ОПВ, розгляд специфіки розвитку інтелектуальної власності в епоху Інтернету роблять цю тему привабливою та актуальною для студентів усіх спеціальностей.

Як бачимо, в процесі вивчення цих важливих тем дисципліни «Інтелектуальна власність» формуються професійні, фахові компетентності майбутніх економістів: розвивається творче мислення студентів, формуються навички роботи з нормативними та законодавчими документами у сфері інтелектуальної власності, систематизуються знання з економічних дисциплін та корелюються зі знаннями з основ інтелектуальної власності, поповнюється запас наукової термінології з фаху.

Висновки. Таким чином, вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність» здобувачами вищої економічної освіти сприяє формуванню необхідних, надзвичайно важливих компетентностей, таких як здатність генерувати нові ідеї (креативність), вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення, здатність до адаптації та дії в новій ситуації, тощо. Тому реальним результатом вивчення цієї навчальної дисципліни буде вміння майбутніх фахівців виявляти ініціативу і самостійність дій в різних ситуаціях, критично оцінювати явища та процеси у сфері підприємництва та різних видів економічної діяльності, визначати та аналізувати проблеми, розробляти заходи щодо їх вирішення. Національна стратегія інтелектуальної власності України на період 2020-2025 роки, яку було прийнято за підтримки Всесвітньої організації інтелектуальної власності визначає, що «...в рамках її виконання, Україна має створити належні умови для забезпечення якісної вищої освіти з інтелектуальної власності, заснованої на міждисциплінарному підході. Має бути підвищений рівень знань з інтелектуальної власності в рамках набуття відповідних компетентностей за іншими спеціальностями з метою зростання конкурентоспроможного людського капіталу задля високотехнологічного, інноваційного розвитку країни, створення умов для самореалізації й креативності особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці і держави у кваліфікованих кадрах» [7., с.155].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабенко В. А., Лимар А. П. Інтелектуальна власність: навч. посіб. / В. А.Бабенко, А. П.Лимар.– Д.: ДРІДУ НАДУ. – 2011.– 153 с.;
2. Бабенко В. А., Омелян-Скирта Н. Г. Основи інтелектуальної власності: навч. посіб. / В. А. Бабенко, Н. Г. Омелян-Скирта.– Д.: ПДАБА, - 2011.– 140 с.;
3. Бабенко В. А. Удосконалення форм і методів впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій при викладанні курсу «інтелектуальна власність» студентам технічних ВНЗ будівельної галузі/Бабенко В. А. // Вісник ПДАБА. – 2017. – №6. – С.85-97;
4. Бабенко В. А., Папірник Р. Б. Викладання інтелектуальної власності в технічних ЗВО у вимірах сучасних вимог //Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інтелектуальна власність в Україні: проблеми та перспективи розвитку в інформаційному суспільстві»28-29 листопада 2019 року/ упорядники М. В. Савицький, Г. П. Євсєва, В. А. Бабенко. – Київ-Дніпро: НДІ ІВ НАПрНУ - ПДАБА. – 424 с. – С.368-374;

5. Мосов С. П. Інтелектуальна власність у системі освіти і науки на прикладі Черкаського державного технологічного університету) [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://ukrpatent.org/i_upload/file/16122014-mosov.pdf
6. Національна стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки (проект) [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv>
7. Орлюк О. П. Освіта з інтелектуальної власності у системі вищої освіти України: проблеми та завдання //Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2019.– №6. – С.148-159 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inprojournal.org/uk/6-110-2019/>
8. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL[Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
9. Стандарти вищої освіти України [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
10. Стеблюк С. Професійна компетентність майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, її структура. // Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/ped-visnik-66-2019-42.pdf>
11. Цибульов П.М., Бутнік-Сіверський О.Б., Економіка інтелектуальної власності: Підручник. - К.: ДПІВ, 2008.- 408 с.

REFERENCES:

1. Babenko V. A., Lyamar A. P. (2011). *Intelektual'na vlasnist [Intellectual property]*. Dnipro: DRIDI NAPA [in Ukrainian].
2. Babenko V. A., Omelyan-Skrta N. G. (2011). *Osnovy intelektual'noi vlasnosti [Fundamentals of Intellectual Property]*. Dnipro: PDABA [in Ukrainian].
3. Babenko V. A. (2017). Udoskonalennja form i metodiv vprovadzhennja informacijno-kompjutersnyh tehnologij pry vykladanni kursu «intelektual'na vlasnist'» studentam tehnicnyh VNZ budivel'noi' galuzi [Improvement of forms and methods of introduction of information and computer technologies in teaching the course "intellectual property" to students of technical universities in the construction industry]. *Visnyk PDABA – Bulletin of PSACEA*, 6, 85-97 [in Ukrainian].
4. Babenko V. A., Papirnik R. B. (2019). Vykladannja intelektual'noi' vlasnosti v tehnicnyh ZVO u vymirah suchasnyh vymog [Teaching Intellectual Property in Technical HLW in Measuring Modern Requirements]. *Tezy Vseukrai'ns'koi' naukovo-praktychnoi' konferencii' «Intelektual'na vlasnist' v Ukrai'ni: problemy ta perspektyvy rozvytku v informacijnomu suspil'stvi» - Abstracts of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference «Intellectual Property in Ukraine: Problems and Prospects for Development*

- in the Information Society*». November 28-29. Kiev-Dnipro: SRI IWP – PDABA [in Ukrainian].
5. Mosov S. P. (n.d.). Intelektual'na vlasnist' u systemi osvity i nauky na prykladi Cherkas'kogo derzhavnogo tehnologichnogo universytetu) [Intellectual property in the system of education and science on the example of Cherkassy State Technological University)]. *www.ukrpatent.org*. Retrieved from: https://ukrpatent.org/i_upload/file/16122014-mosov.pdf [in Ukrainian].
 6. (n.d.) Nacional'na strategija u sferi intelektual'noi' vlasnosti na period 2020 – 2025 roky (proekt) [National strategy in the field of intellectual property for the period 2020-2025 years (project)]. *www.nipo.org.ua*. Retrieved from: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv> [in Ukrainian].
 7. Orlyuk O. P. (2019). Osvita z intelektual'noi' vlasnosti u systemi vyshhoi' osvity Ukrai'ny: problemy ta zavdannja [Education on Intellectual Property in the Higher Education System of Ukraine: Problems and Tasks]. *Teorija i praktyka intelektual'noi' vlasnosti – Theory and Practice of Intellectual Property*, 6, 148-159. Retrieved from: <http://www.inprojournal.org/uk/6-110-2019/> [in Ukrainian].
 8. (2014). Pro vyshhu osvitu: Zakon Ukrai'ny vid 01.07.2014 № 1556-VII [On higher education: Law of Ukraine dated 01.07.2014 no 1556-VII]. *www.zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
 9. (n.d.). Standarty vyshhoi' osvity Ukrai'ny [Standards of higher education of Ukraine]. *www.mon.gov.ua*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> [in Ukrainian].
 10. Steblyuk S. (2019). Profesijna kompetentnist' majbutnih fahivciv z pidpryjemnytva, torgivli ta birzhovoi' dijal'nosti, i'i' struktura [Professional competence of future specialists in entrepreneurship, trade and exchange activities, its structure]. *Naukovyj visnyk MNU imeni V. O. Suhomlyns'kogo. Pedagogichni nauky – Scientific Bulletin of MNU named after V. O. Sukhomlinsky. National University. Pedagogical Sciences*. *www.mdu.edu.ua*. Retrieved from: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/ped-visnik-66-2019-42.pdf> [in Ukrainian].
 11. Tsybullev P. M., Butnik-Siverskyi O. B., (2008). *Ekonomika intelektual'noi' vlasnosti – Economics of intellectual property*. Kyiv: DIIV [in Ukrainian].